Regimul informației ca infrastructură comunicativă

ADRIANA GORĂSCU
Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti
Facultatea de Limbi Străine
Universitatea din Bucureşti

0. În cele ce urmează mă voi referi la o serie de chestiuni preliminare ridicate de un proiect de analiză descriptivă, contrastivă şi, în perspectivă, tipologică a comunităților sociale din punctul de vedere al caracteristicilor lor comunicative.

Premisa unei astfel de abordări este aceea că orice proces social interacțional este subîntins şi in-format de o activitate comunicativă specifică (dacă nu efectiv reductibil la aceasta) – astfel încât o analiză satisfăcătoare a unei anumite comunități sociale poate fi realizată în termenii tiparelor sale comunicative profunde.

Ceea ce susțin este că evenimentele comunicative concrete, direct observabile, sunt actualizări manifeste ale unor principii şi scheme relaționale şi interacționale mai adânci, de diferite tipuri, statute, surse şi grade de generalitate (tipare de comportament comunicativ instituționalizate, ritualizate, cutumiare, generate de mentalitate ori chiar de condiționări materiale) – şi că o analiză contrastivă şi tipologică relevantă trebuie făcută la acest nivel, al *infrastructurilor comunicative*.

Sintagma *infrastructură comunicativă* este adoptată metaforic, prin analogie cu „infrastructurile” despre care se vorbeşte în legătură cu viața socio-economică. Vom avea aşadar, analog acestora, infrastructuri comunicative de următoarele categorii:

a) infrastructuri normative (sisteme de principii, reguli, norme prescriptive ori instrucționale reglementând activitățile comunicative);

b) infrastructuri comportamentale preconfigurate (ritualuri comunicative, rutine, stereotipii, obiceiuri, stiluri) – constând în complexe comportamentale declanşate de anumite condiții;

c) infrastructuri comunicative instituționale şi/sau materiale (instituții şi facilități destinate comunicării – cum sunt cele de depozitare şi/sau difuzare a informațiilor – biblioteci, arhive, edituri, librării – sau mijloacele de comunicare – telefon, mass media, rețele informatice – împreună cu regulile lor de utilizare).

Toate acestea constituie sisteme de precondiții care în acelaşi timp fac posibile şi configurează specific evenimentele de comunicare concretă, de suprafață. Aceste sisteme de precondiții sunt diferite de la cultură la cultură (în sens global), dar şi de la un grup social la altul, putând deci face obiectul cercetărilor comparative şi tipologice[i].

Mă voi opri în continuare asupra paşilor de întreprins în vederea identificării infrastructurilor comunicative privitoare la una dintre componentele inerente comunicării – *informația*, ca „materie” sau „obiect” al procesului comunicativ.

Folosesc termenul *informație* în accepția sa non-tehnică, curentă, aceea de „produs al activității cognitive, discursivizat sau susceptibil de discursivizare şi care poate fi *deținut*, *uitat*, *transmis*, *ascuns* etc”[ii].

1. Înainte de a intra în expunerea propriu-zisă a temei propuse, voi da câteva exemple comentate de situații de comunicare care ilustrează inclusiv necesitatea *practică*

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

a unei abordări analitice sistematice, la nivel *teoretic*, a felului în care informația, ca obiect al comunicării, este tratată de către vorbitori, membri ai unei comunități sociale determinate (a noastră, acum).

a) „*Intrarea în NATO*". Majoritatea covârşitoare a presei (scrise şi audio-vizuale) a anunțat, comentat, celebrat cu entuziasm *admiterea* României în Alianța Nord-Atlantică – în urma votului pozitiv dat de reuniunea de la Praga pentru, de fapt, *invitarea* României la *începerea tratativelor* de pre-aderare. Pentru cei mai mulți dintre reprezentanții media, distincția părea nu numai irelevantă, dar efectiv imperceptibilă.

Publicul a acceptat, de asemeni în mare majoritate, această analiză neglijentă şi a comentat la rândul său, în fel şi chip, *aderarea* la NATO, ca pe un fapt împlinit. Citez, ca mostră, următorul dialog, purtat în după-amiaza zilei votului de la Praga, între două colege de catedră universitară:

„A. – Bună. Ei, cum e, te simți fericită, împlinită?

B. – Salut. Ştiu eu, aşa şi aşa, să zicem. Da' de ce, pe ce temă? [B nu urmărise ştirile zilei la TV şi nici media din ultimele zile].

A. – Păi, eşti membră NATO!

B. – A, da? Ne-au primit? Da' chiar membri – sau intrăm într-o fază de purgatoriu? Se intră direct? Sau e ca la UE?

A. – Ăă, bine, da, să zicem un fel de purgatoriu, dar încă nu s-a întâmplat ca după *o țară să fie respinsă.*

B. – Cu celelalte, Ungaria, Cehia, Polonia, cum a fost, au fost primite de-a dreptul, sau au trecut şi ele printr-o fază preliminară?

A. – Cred că tot aşa, dar scurtă". [...]

Problema pusă în evidență este cea a *nivelului de acurateţe* considerat necesar de către agenții comunicării (surse, transmițători, receptori) în analiza/ transmiterea/ primirea/ interpretarea/ retransmiterea informației: problema „gradului de rezoluție" a imaginii. Că „gradul de rezoluție" scăzut relevat de exemplul de mai sus nu este accidental, ci simptomatic, este probat de modul în care media prezintă în general informația normativă (sistematic, o reglementare este prezentată ca intrând în vigoare şi producându-şi efectele „de mâine" – atunci când ea a fost abia propusă de un membru al Parlamentului sau al Guvernului, ori votată în doar una din Camere, ori adoptată de Parlament dar încă nepromulgată).

Această redusă capacitate şi/sau preocupare de analiză a informației de către media se sprijină pe (şi sprijină, la rândul ei) o egal de redusă apetență a publicului pentru disocieri fine şi precise, coroborată cu o remarcabilă încredere în cuvântul difuzat prin media.

Am primit de curând un telefon entuziast prin care eram anunțată că voi primi înapoi banii pentru contoarele de apă rece şi caldă, pentru că „*au spus adineauri la TV că guvernul va adopta* mâine *o hotărâre prin care contoarele vor fi montate gratuit întregii populații, pe cheltuiala statului*".

Lăsând la o parte incertitudinea unei ştiri din viitor (fie şi imediat) şi extrapolarea logic ilicită către „cei care şi-au montat" dinspre „cei cărora li se va monta", experiența cetățenească unanimă indică clar o distanță în timp considerabilă între adoptarea unei HG, publicarea în Monitorul Oficial, elaborarea unor norme metodologice, publicarea lor în Monitorul Oficial, găsirea surselor de finanțare (când este cazul) şi, în sfârşit, *începerea* aplicării la scară națională, cetățean cu cetățean. Cu toate acestea, fascinația *informației mediatice* (confundată, printr-un reflex remanent din epoca dinainte de '89,

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

cu *informația oficială*) induce în receptorul acesteia sentimentul certitudinii şi al iminenței efectelor (în cazul citat, asupra bugetului familial pe luna în curs).

O a doua problemă pusă în lumină este deci cea a *sursei informației* şi *a modului de legitimare a acesteia* prin sursă.

b) O a doua categorie de exemple se referă la *afişajul în spațiul public*.

Avem, desigur, cu toții experiența afişelor cu informații privitoare la procesul didactic (ex. notele la examen; tematica unor cursuri opționale; propunerea unor cursuri facultative) care, dacă nu sunt puse sub cheie, dispar sistematic – deşi utilitatea mesajului nu şi-a atins scadența.

Avem, de asemeni, experiența unor afişe de tip „*Cursul de LIC se ține la sala 214*" lipite pe uşa câte unei săli (sau „*Te aştept la Xerox*", pe uşa de la intrare), care rezistă zile întregi, în ciuda evidentei perimări a mesajului datorită strictei sale ancorări deictice.

Problema ridicată de aceste exemple este cea a *responsabilității* diverselor categorii de agenți implicați în comunicare în privința succesului acesteia şi a eventualelor sale efecte secundare.

În primul caz, unul dintre destinatarii desemnați implicit sau explicit ori un martor (receptor non-desemnat) îşi asumă răspunderea de a bloca comunicarea mesajului (cu caracter permanent sau durabil) către ceilalți agenți interesați – din rațiuni care țin fie de lipsa de solidaritate co-agentivă (indiferența în raport cu ceilalți), fie de tendința de auto-privilegiere prin monopolizarea informației ori chiar de sabotare a restului destinatarilor sau a autorului mesajului, fie, pur şi simplu, de lipsa de interes şi/sau de capacitatea de a-şi reprezenta (a analiza) rețeaua inter-agentivă presupusă de respectivul act de comunicare[iii].

În al doilea caz este vorba de o de-responsabilizare (conştientă sau nu) a autorului sau a transmițătorului mesajului în privința posibilelor efecte perverse ale permanentizării acestuia dincolo de condițiile sale de valabilitate implicite (un anume cerc de destinatari, într-un moment determinat) – deci de indiferență în legătură cu alți subiecți, posibile victime inocente ale unui mesaj care nu le este adresat ori, iarăşi, de simpla non-reprezentare a condițiilor comunicării şi a efectelor nerespectării acestora.

Ambele situații sunt simptomatice pentru un fel de „*autism*" (= non-capacitate empatică, nereprezentare a celuilalt ca subiect) *condiționat* (*dobândit*)[iv], dacă nu chiar pentru o ostilitate apriorică față de celălalt. Chiar dacă atitudinea *nu* este generală, poate nici măcar majoritară, ea există şi merită să fie consemnată şi analizată.

c) Despre majoritatea *evenimentelor culturale sau ştiințifice* publicul virtual interesat află din cronici (de expoziție, de spectacol), din grupaje de texte (v. dezbaterile GDS), ori din notițe informative în presă, în general *după* ce au avut loc, ori, în cel mai bun caz, *în timpul* desfăşurării, cu puțin timp înainte de închidere.

În schimb, diversele evenimente care au un aspect comercial marcat se bucură de o publicitate agresivă, invadantă şi făcută în timp util, astfel ca cei cuceriți de ea să poată da curs interesului care le-a fost indus.

Problema nu este doar economică, ci şi de mentalitate: o informare decentă, dar completă (date, adrese, căi de acces) şi făcută din vreme (pentru ca cei interesați să-şi poată organiza timpul) ar avea ca efect, pe lângă realizarea scopului fundamental comunicativ al evenimentului ştiințific sau cultural, şi o mai mare eficientizare a lui în plan economic. Categroria socio-culturală a organizatorilor lor îi face însă, probabil,

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

funciar ostili ideii de publicitate – iar atunci când îi cedează, îi cedează *ca publicitate*, fără să o convertească într-o comunicare binevoitoare de informații utile destinatarului, adaptată analitic intereselor şi aşteptărilor lui.

Din nou, această *redusă capacitate empatică* (care generează o *redusă capacitate analitică*), fără să fie generală şi poate nici predominantă[v], se manifestă totuşi destul de relevant cantitativ pentru a nu fi ignorată.

d) „*Monitorul Oficial*". Este un exemplu cu un statut aparte, întrucât pune în evidență relevanța aspectelor de *infrastructură materială* în condiționarea accesului la/ transmiterii de informații.

Cunoaşterea legii fiind nu doar un drept, dar şi o obligație absolută a tuturor cetățenilor (necunoaşterea legii neputând fi invocată ca scuză pentru încălcarea ei), acestei obligații trebuie să-i corespundă obligația simetrică a statului de a pune la dispoziția cetățenilor căi simple, eficiente, directe de acces la informația legală.

Teoretic, acest drept este asigurat prin publicarea tuturor actelor normative în „Monitorul Oficial". Practic, extrem de puțini cetățeni au acces la această publicație, din numeroase motive:

– tiraj foarte limitat şi distribuție prin vânzare directă practic inexistentă; „MO" se distribuie pe bază de abonament instituțiilor interesate (care şi-l pot permite) şi gratuit unor instituții ale statului (administrația publică, ministere etc);

– singurul loc în Bucureşti de unde se poate procura „MO" este sediul Regiei MO (departamentul Relații cu publicul), deschis numai între anumite ore, dimineața; puncte de desfacere similare mai există în oraşele mari, dar în restul localităților este imposibil de procurat altfel decât prin abonament;

– consultarea se poate face tot la sediul Regiei, în bibliotecă, dar numai pentru numerele relativ recente (începând de cu câțiva ani în urmă), restul fiind depuse, în principiu, la Biblioteca Națională;

– se pot face copii numai la sediu, după numerele cerute, dar la un preț de cca. opt ori mai mare decât în oraş;

– pentru a şti de ce numere are nevoie, cetățeanul trebuie să consulte (dacă e vorba de numere recente) **un** biblioraft cu numerele din „MO" îndosariate ca atare, operație care, chiar dacă nu are de aşteptat să termine un alt solicitant, depăşeşte în general timpul în care sediul este deschis;

– alternativa este să se adreseze unui funcționar care îi listează la cerere, din computer, toate actele normative pe o anumită temă (pot fi sute), eventual le afişează pe ecran pentru identificarea celor relevante şi le copiază, contra cost (ridicat);

– costul unui abonament la „MO" este prohibitiv pentru cetățeanul de rând.

Adăugând la aceste dificultăți bariera (inevitabilă) a necesarei competențe juridice, rezultă că cetățeanul de rând are, în mod imperativ, o obligație care este imposibil de îndeplinit – şi aceasta din motive de ordin practic.

Această gravă insuficiență a accesului la singura sursă de informație juridică autorizată este suplinită pe diverse căi neinstituționalizate sau semi-instituționalizate:

– presa, care publică „ştiri" despre acte normative adoptate/de adoptat, în mod aleatoriu, în funcție de presupusul ecou asupra publicului – şi în stilul vag sau chiar eronat despre care am vorbit deja;

– funcționarii diverselor instituții, excedați de solicitări şi, deci, parcimonioşi în furnizarea de informații (interpretarea cea mai favorabilă);

– instituțiile ca atare, care uneori, în mod lăudabil, afişează (mai mult sau mai puțin sistematic şi complet) informațiile normative presupus utile solicitantului;

– zvonul public, informarea reciprocă între cetățeni, cu aproximațiile, incompletitudinile şi erorile inevitabile;

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

– campaniile de informare lansate de Guvern pe tema unor legi noi, de mare interes public (ex. Legea asigurărilor de sănătate, Legea impozitului pe venitul global, Legea accesului la informațiile publice – care au dezavantajul atingerii unui grup absolut aleatoriu de destinatari (atunci când nu sunt, în plus, şi concepute ca pure campanii publicitare, nu informative: v. campania de mediatizare a Legii informațiilor publice, care consta strict în lansarea sloganului: „*E dreptul tău. Foloseşte-l!*", fără nici o indicație concretă asupra conținutului acelui drept şi asupra modului de folosire).

2. Exemplele de mai sus ilustrează, toate, disfuncționalități în procese comunicative având ca obiect transferul de informații. Pentru a înțelege aceste disfuncționalități şi a încerca să le remediem, avem nevoie de instrumente analitice care să permită descifrarea mecanismelor subiacente acestor procese – trebuie deci să identificăm elementele relevante care le compun şi raporturile dintre ele.

Acelaşi demers va servi şi scopului analitic-descriptiv, comparativ şi tipologizant amintit la început – prin identificarea parametrilor primari care intră în construcția infrastructurilor comunicative privitoare la tratamentul informației.

Propun următoarele clase de *elemente şi trăsături relevante* specifice problematicii *regimului informației*[vi]:

I. *Tipuri de informație*

a) *factuală (descriptivă)*: – a_1) *universală* (de tipul „lege a naturii", generalizări ştiințifice etc);
– a_2) *particulară* (despre entități şi evenimente particulare: când a avut loc o bătălie, care e sistemul politic al unei țări, dacă X e sau nu însurat, care-i mâncarea preferată a lui Y).

b) *normativă*[vii]:– b_1) *prescriptivă* (privitoare la legi, ordine, regulamente etc);
– b_2) *instrucțională* (privitoare la „normele tehnice": instrucțiuni de utilizare, sfaturi practice etc);
– b_3) *instituțivă* („reguli ale jocului" în sens propriu, dar şi: cum se obține un grant, cum se înființează o societate comercială etc).

II. Categorii de *relații şi procese generice în care poate fi implicată informația*: a) (±) *posesie*, b) (±) *transfer*, c) (±) *disponibilitate* (acces virtual).

III. Categorii de *actanți/agenți* din punctul de vedere al *poziției față de informație*. Acestea pot fi identificate în baza a două criterii distincte:

III_a) *categorii definite intern* (față de informația ca atare):

– a_1) *actanți/agenți-obiect al informației*[viii] (ex.: prințesa Diana; starea timpului la munte; protozoarele);

– a_2) *agenți-subiect al informației* (ex.: paparazzi; specialistul meteorolog sau biolog);

– a_3) *agenți-beneficiari ai informației* (aceia pentru care informația este relevantă, care sunt interesați să o posede).

III_b) *categorii definite extern* (prin poziția față de procesul de transfer al informației):

– b_1) *sursă*; – b_2) *transmițător*; – b_3) *receptor*. Fiecare din aceştia poate avea o poziție *primară/ intermediară/ finală*[ix].

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

IV. Tipuri de *interes al agenților față de informație*:

a) *interes primar (intrinsec)*: interesul ştiinţific; curiozitatea vulgară („Cu cine se întâlneşte X?", „Cât cîştigă Y?", „Cu câte lovituri de cuţit şi-a omorât nevasta?"); dorința genuină de a fi informat; curiozitatea intelectuală;

b) *interes secundar (funcțional)*: informația ca mijloc de atingere a unui scop exterior ei – de tip practic, pentru rezolvarea unei probleme ştiinţifice etc;

c) *interes terțiar (emblematic)*: informația utilizată demonstrativ, ca mijloc de autolegitimare ori de poziționare într-o ierarhie socială (snobismul cultural; învățatul pentru examen la o materie care nu te interesează etc);

d) *interes cuaternar (ficțional)*: curiozitatea cu care urmărim acțiunea unui film sau a unui roman, cu care ascultăm un banc etc[x].

V. *Accentul direcțional în procesul de transfer al informației* (interesul prevalent al agenților implicați în a obține/a comunica informația): acesta dă seama de diferența între a difuza un comunicat, a face reclamă, a da un anunț la mica publicitate, a telefona sau a scrie pentru a comunica un eveniment de familie (pe de o parte) – şi a consulta cartea de telefon, a cere informații la ghişeu, a te interesa de prognoza meteo ori a cere consiliere medicală sau juridică (pe de altă parte).

VI. *Proceduri de validare/invalidare* a informației, în baza unor *criterii de acceptare/respingere*:

a) prin (±) *autoritatea/credibilitatea sursei* (relevant fiind tipul de sursă căreia i se acordă/recunoaşte autoritate/credibilitate);

b) prin *verificare* (care, în funcție de tipul de informație, se poate face pe cale *deductivă*, *inductivă*, ori prin confruntarea directă cu faptele sau indirectă, prin coroborare cu alte informații);

c) în baza *valorizării subiective* (în funcție de caracterul *favorabil/nefavorabil* al informației pentru destinatar: bârfa despre adversari e mai uşor crezută decât cea despre prieteni; înclinația de a crede mai curând veştile proaste/bune poate avea valoare de diagnostic pentru indivizi, dar şi pentru comunități).

Toate distincțiile propuse mai sus (şi nu numai acestea – v. nota 6) sunt valorificate sintetic într-o ultimă categorie de parametri complecşi:

VII. *Tipuri de norme* care reglementează *poziția şi acțiunile specifice privitoare la informație* care pot fi asumate de către diversele *categorii de agenți*[xi] (drepturile şi obligațiile acestora cu privire la *deținere, acces, obținere, transmitere, păstrare, protejare* etc, în raport cu anumite categorii de informații): deontologia medicală, cea juridică, regulile confidenței prieteneşti, cele ale confesiunii instituționale (către duhovnic, către psihanalist), Legea accesului la informația publică, Legea informațiilor clasificate, legea accesului la propriul dosar de securitate actualizează, fiecare, modalități normative specifice.

În legătură cu aceste norme sunt relevante:

a) *tipul* lor (prescriptiv/ instrucțional/ institutiv, ori tipuri speciale, neîncadrabile fără rest în clasele prototipice – *cf*. Wright (1963/1982));

b) *sursa* lor (legală, morală, cutumiară etc);

c) *nivelul* la care operează (declarativ, evaluativ, comportamental: în legătură cu aceeaşi chestiune, aceeaşi persoană poate declara o poziție de principiu pe care

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

convingerile reale, manifestate prin modul în care evaluează situațiile concrete, o pot contrazice, în timp ce comportarea proprie poate fi divergentă față de amândouă).

3. Mă voi limita deocamdată la simpla ilustrare a câtorva posibile combinări ale unora din elementele şi trăsăturile distinctive enumerate, pentru a demonstra relevanța descriptivă şi diagnostică a grilei analitice propuse.

Voi porni de la categoria III_b) de elemente – cea a agenților clasificați drept *sursă/ transmițător/ receptor* al informației, aflați în poziție *primară/ intermediară/ finală* – împreună cu categoria III_a), a agenților *subiect/ obiect/ beneficiar* al informației, identificată ca fiind de tipul Ia_2) (informație factuală particulară).

Sursa primară este în mod necesar (+) *subiect* al informației (*i.e*., posesor), poziție care doar accidental coincide cu aceea de (+) *obiect* al acesteia: de exemplu, medicul poate avea, ca prim deținător, o informație (factuală) asupra stării de sănătate a pacientului, informație pe care acesta, deşi îi este obiect, o poate ignora. Pozițiile respective, privitoare la acest tip particular de informație (medicală), sunt reglementate în moduri semnificativ diferite prin normele deontologice şi/sau prin legi speciale: dacă în SUA pacientul este obligatoriu informat asupra stării sale, oricât este aceasta de disperată, pentru a-i asigura dreptul de a decide în mod responsabil asupra a ceea ce-i mai rămâne de decis – în unele culturi europene tradiționale (între care şi a noastră) tendința este de a ascunde bolnavului informațiile de această natură, pentru a-l proteja de şoc şi depresie.

Transmiterea în continuare a informației de acest tip este de asemeni condiționată de norme departe de a fi de la sine înțelese: informarea familiei este de presupus a fi obligatorie într-o comunitate care apără pacientul de adevărul crud – dar supusă deciziei acestuia în comunități care-i apără dreptul la auto-responsabilitate.

Lărgirea cercului persoanelor informate dincolo de limitele familiei este, în cazul în care pacientul este o persoană publică[xii] (actor, sportiv celebru) sau are responsabilități publice (preşedintele țării, primul-ministru etc), supusă unor reguli specifice societății/ comunității în cauză, în funcție de categoria virtualului transmițător (doctor/ membru al familiei/ pacientul însuşi/ reporter): a se vedea disputa din anii ’90 asupra revelațiilor din cartea publicată de medicul personal al fostului preşedinte Mitterand (după moartea acestuia) asupra lungilor săi ani de boală, dispută care a ridicat problema conflictului între dreptul populației de a cunoaşte starea de sănătate a persoanelor cu poziții publice importante (ale căror decizii pot fi influențate de aceasta) – şi dreptul oricărei persoane de a-şi proteja/a-i fi protejată sfera privată, coroborată cu obligația medicului de păstrare a confidențialității informațiilor profesionale – în cadrul unei societăți de tip democratic. Prin contrast, în societăți totalitare (cum sunt cele comuniste), operează un embargo absolut asupra informațiilor de acest tip, din rațiuni fără legătură cu drepturile individului: a se vedea cazul lui Lenin, Stalin sau Kim Ir Sen, în care chiar moartea liderului a fost ținută secretă şi anunțată abia la momentul considerat convenabil de autorități.

Mai putem cita, ca exemplu pentru relevanța distincției *subiect* vs. *obiect* al informației, cazul dosarelor poliției secrete privind cetățenii fostelor țări comuniste – problemă rezolvată diferit în fiecare țară, cu soluții mergând de la declasificarea totală (acces virtual public, oficial şi nerestricționat, sau chiar publicare efectivă a dosarelor persoanelor publice, ori a listelor de persoane publice care au făcut poliție politică), la deschiderea accesului doar pentru persoanele care au făcut obiectul acestor dosare, până la completa restricționare, prin lege, timp de 40 de ani, a accesului oricărei categorii de

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

petenți, fie ei personaje principale ale dosarelor, reprezentanți ai publicului (presa) sau cercetători ai istoriei recente[xiii].

Aş mai aminti, într-o selecție aleatorie, câteva alte exemple de tratament interesant şi, se poate spune, caracteristic al unora dintre elementele identificate mai sus, în perioada comunistă: cazul *legilor şi decretelor secrete* care, deşi paradoxal (prin contrazicerea trăsăturilor definitorii ale normelor prescriptive), reprezenta consecința logică ultimă a unui principiu care in-forma întregul sistem comunist: acela al *non-accesului maxim al cetățeanului la informație* (fie ea factuală ori normativă, de toate categoriile) – cu manifestări foarte diverse şi efecte extrem de difuze şi de persistente asupra mentalității oamenilor. Interdicția de a utiliza, fără permisiune specială, a antenelor TV pentru satelit, lipsa instrucțiunilor pentru public în serviciile administrației publice (lăsând cetățeanul la dispoziția bunei sau relei voințe a funcționarului), existența fondurilor „speciale" de cărți (=cu acces sever restricționat) în biblioteci publice, interdicția (într-o anume perioadă) de a poseda cărți de pe „lista neagră" în biblioteci private – toate acestea erau concretizări ale sus-menționatului principiu, care avea funcția de a asigura lipsa de apărare a cetățeanului în fața unei puteri arbitrare şi difuze (şi prin aceasta deosebit de eficiente) şi care a produs, ca efect secundar, o tendință foarte răspândită a indivizilor de a bloca transmiterea informațiilor pe care se întâmpla să le dețină, în scopul obținerii unui relativ avantaj asupra celorlalți.

4. Combinatoria maximală a tuturor elementelor relevante identificate (şi identificabile în continuare), cu fiecare din valorile parametrilor de variație ai acestora, va conduce la construirea unui cadru tipologic maximal pentru diagnosticul comunicațional al unei comunități date, în termenii regimului informației.

Desigur, este un proiect de amploare şi de durată, care însă merită întreprins. Sugestile analitice de mai sus sunt o simplă invitație la cooperare.

NOTE:

[i] Pentru o abordare de tip inductiv, care valorizează expresia verbală manifestă ca element de diagnostic cultural, *cf*. Wierzbicka (1985; 1991).

[ii] Accepție aproximativ echivalentă cu aceea de *informație semantică* (vs. *sintactică, selectivă, semnal*) – *cf.* Marcus (1997).

[iii] Oricât ar părea de excesive unele din ipotezele formulate, ele au rezultat din răspunsuri la anchete desfăşurate în cadrul proiectului *Regimul informației* („Atelier de semiotică aplicată", Facultatea de limbi străine, 2001-2002).

[iv] Utilizez metafora prin analogie cu perechea terminologică *reflex înnăscut/reflex condiționat (dobândit)*.

[v] Contraexemple: Conferințele „New Europe College", Conferințele Academiei Române.

[vi] Lista nu este exhaustivă, ea urmând a fi dezvoltată pe bază inductivă şi/sau rafinată pe bază deductivă ulterior – precum şi coroborată cu elementele şi trăsăturile relevante generic (pentru analiza şi tipologizarea interacțiunilor comunicative în general) ori specific, pentru alte tipuri de infrastructuri comunicative (cum sunt cele privitoare la relațiile interagentive, la spațiu, la timp etc).

[vii] *Cf*. Wright (1963/1982).

[viii] Distincția *actant/agent* în poziția de obiect al informației nu este superfluă: o *persoană* „despre care este" informația poate adopta atitudini şi iniția acțiuni privitoare la obținerea/deținerea/ utilizarea acesteia de către agenții-subiect – ceea ce o deosebeşte în mod non-trivial de actanții fără vocație agentivă.

[ix] Aceste clasificări pot părea banale, dar combinatoria posibilă a elementelor aparținând diverselor categorii produce rezultate interesante.

BDD-V3933 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)

[x] Desigur, aceste tipuri de interes nu se exclud reciproc, iar limitele dintre ele nu sunt etanşe; asupra raporturilor lor posibile nu vom insista aici.

[xi] Categoriile relevante de agenţi vor fi definite, în afară de criteriul poziţiei faţă de informaţie şi de procesul de transmitere a acesteia (*cf.* punctul **III**, *supra*), şi pe baza criteriilor extracomunicative (status şi rol social, raporturi interpersonale) şi intracomunicative specifice fiecărui tip de situaţie de comunicare (ex.: profesor/ student, la curs/ examen; judecător/ inculpat/ avocat apărător/ martor/ membru al juriului, în procesele penale).

[12] Intră deci în joc şi un criteriu de categorizare extra-comunicativă (v. şi *supra*, notele 6, 11).

[13] Ultimul tip de soluţie a putut produce efecte colaterale perverse: utilizarea frecventă a informaţiilor – în principiu blocate – în scop de şantaj ori ca instrument în lupta electorală; situaţia în care şeful în exerciţiu al serviciilor secrete şi-a publicat propriul „dosar de securitate" (fie pentru a pune capăt tentativelor de şantaj, fie pentru a acredita propria versiune asupra trecutului său) şi a fost unanim acuzat de a fi încălcat legea, din două perspective diferite: ca cetăţean obişnuit care şi-a forţat accesul la informaţiile clasificate – şi ca funcţionar public care a difuzat informaţii al căror secret era obligat să-l asigure.

Referinţe:

Marcus (1997): Marcus, Solomon, *Media and self-reference: The forgotten initial state*, in Winfried Nöth (ed.), *Semiotics and the Media. State of the Art, Projects and Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 1997

Wierzbicka (1985): Wierzbicka, Anna, *Different cultures, different languages, different speech acts*, „Journal of Pragmatics", 9, 1985, 145-178

Wierzbicka (1991): Wierzbicka, Anna, *Cross-Cultural Pragmatics. The Semantics of Human Interaction*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 1991

Wright (1963/1982): Wright, Georg Henrik von, *Norm and Action. A Logical Enquiry*, London, Routledge and Kegan Paul, 1963 (trad. rom. *Normă şi acţiune*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982)

THE STATUS OF INFORMATION AS A COMMUNICATIVE INFRASTRUCTURE

Abstract

The paper presents the main lines of a research project in progress (for which broad cooperation is invited), concerning the status and treatment of **information** *seen as an infrastructural basis for the typological diagnosis of social communities in terms of communicational phenomena.*

Research is intended to identify institutionalized, ritualized, customary or mentality conditioned patterns of communicative behavior with respect to ***i****., on the basis of a set of defining elements: types of information; relations and actions in which* ***i****. is involved; categories of agents according to their position with respect to* ***i****.; types of agents' interest as against* ***i****.; directional accent in* ***i****. transfer; criteria/procedures for (in)validating* ***i****.; norms governing agents' position and action as against* ***i****.*

BDD-V3933 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti

Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:04 UTC)